

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

HLAKOLA/TLHAKUBELE 2017

MEMORANDAMO

MATSHWAO: 100

Memorandamo ona o na le maqephe a 16.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1****1.1 Mpho e bohlokwa eo nkileng ka e fuwa. Moqoqo wa phetelo (Narrative)/o hlahosang (descriptive)**

Moqoqong ona mohlalobuwa o hlahosa diketsahalo tse amanang le sehlooho ka tsela e hlakileng.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- mohlalobuwa a ka hlahosa molemo wa ho fana ka dimpho bathong;
- a qoqa ka ketsahalo e susumetsang motho ho fa e mong mpho;
- a ka qoqa ka mofuta wa mpho a ileng a e fumana a be a bolele hore e ne e tswa ho mang le hore ke ka lebaka la eng ha a ile a fuwa mpho eo;
- a ka qoqa ka mabaka a etsang hore a nahane hore mpho eo a e fuweng e ne e le kgolo;
- a qoqa ka kamoo mpho eo e fetotseng maemo a hae a bophelo kateng;
- a ka hlahisa maikutlo a hae ka mpho eo a e fuweng;
- a ka qoqa ka seo mpho eo e bopileng dikamano tse ntle pakeng tsa hae le ya mo fileng mpho eo;
- a ka qoqa ka thuto eo a ithutileng yona ka ketsahalo ena ya ho fuwa mpho;
- a ka qoqa ka kamoo a bontshang kananelo ya hae ya mpho eo a e fuweng.

[50]**1.2 Sehloho sa komello. Moqoqo o hlahosang (Descriptive)**

- Moqoqong ona mohlalobuwa a hlahose diketsahalo tsa nnete ka tsela ya boiqapelo le ka tsela e hlakileng hore mmadi a tle a kgodisehe ka ho phethahala.
- Mohlalobuwa a ka ngola ditaba tsa hae jwalo ka ha eka di etsahetse ho yena kapa a ngola a hlahisa maikutlo a hae ho ya kamoo yena a bonang bophelo kateng.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlalobuwa a ka qala pele ka ho qoqa ka bohlokwa ba metsi bophelong ba rona;
- a ka qoqa ka komello e aparetseng naha;
- a ka qoqa ka kamoo komello le tlhokeho ya metsi e amang bophelo ba ka mehla ba baahi;
- a ka qoqa ka kamoo dijalo di shwang kateng ka lebaka la komello;
- a ka qoqa ka kamoo diphoofolo di shwang kateng ka lebaka la komello;
- a ka qoqa kamoo kgaello ya metsi e ka amang bophelo bo botle ka teng;
- a ka qoqa ka kamoo theko ya dijo e phahamang kateng mabenkeleng ka lebaka la komello;
- a ka qoqa ka ditjeho tse hodimo tsa ho fumana metsi ebile di eketsa bofuma setjhabeng;
- a ka qoqa ka boqhekanyetsi le dintwa tse tsamaellanang le leqeme la metsi;
- a ka qoqa ka mekgwa e ka sebediswang ho baballa metsi;
- a ka qoqa ka kamoo mmuso le setjhaba di ka etsang matsapa a ho rarolla bothata bona ba tlhokeho ya metsi.

[50]

- 1.3 **Toro ya ka bakeng sa bokamoso ba ka.** *Moqoqo o hlalosang (descriptive)/ o tebisang maikutlo (Reflective).* Moqoqong ona mohlalobuwa o hlalosa kapa o tebisa maikutlo hodima sehlooho.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- mohlalobuwa a ka qoqa ka bohlokwa ba ho ba le toro bophelong;
- mohlalobuwa a ka qoqa ka se mo susumeditseng ho ba le toro ya mofuta oo;
- a ka qoqa ka maikutlo a bileng le ona ka toro eo ya hae.
- a ka qoqa ka diholwana tse hlabosang le tse bosula ho fihleng toro ya hae.
- a ka qoqa ka tse ileng tsa batla di mo nyahamisa/kgothatsa ho fihlella toro ya hae;
- a ka qoqa ka melemo ya ho hahamalla ho fihlella toro ya hae bophelong;
- a ka qoqa ka keletso ya hae ho ba sa kang ba kgona ho fihlella ditiro tsa bona bophelong.
- a ka qoqa ka tshehetso eo batswadi ba hae ba fileng yona ho fihleng toro ya hae.

[50]

- 1.4 **Motswalle a ka o eletsang ebile hape a ka o dihela.** *Moqoqo o sa nkeng lehlakore (Discursive)*

- Mofuteng ona wa moqoqo mohlalobuwa o sekaseka sehlooho – o tadima mahlakore a mabedi a kang ka mokgwa o tshwanang, mme a a buelle ka bobedi;
- Moqoqo ona ha o nke lehlakore, mme sepheo sa wona ke ho nehelana ka maikutlo mahlakoreng ka bobedi a taba;
- Mohlalobuwa a lekole mahlakore ka bobedi a sehlooho, ebe o nehelana ka dintlha tsa hae, a sa tshehetse lehlakore lefe kapa lefe.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

Motswalle ya eletsang

- a ka qoqa ka motswalle ya tshepahalang ya nang le botho;
- a ka qoqa kamoo motswalle enwa a ka fanang ka dikeletso tse nepahetseng tse bileng di aha ka teng;
- a ka qoqa kamoo motswalle ya jwalo a ka qobisang motho ho kena mathateng kateng;
- a ka ba a fana ka mehlala ya dikeletso tse kileng tsa mo tswela molemo tseo motswalle wa hae a kileng a mo fa tsona;

Motswalle ya dihelang

- a ka qoqa ka motswalle ya sa tshepahalang ya se nang le botho eo e leng nta ya selomela kobong;
- a ka qoqa kamoo motswalle enwa a ka kenyang e mong tsietsing ka ho fana ka dikeletso tse fosahetseng kateng;
- a ka ba a fana ka mehlala ya dikeletso tse mpe tseo motswalle enwa a kileng a mo fa tsona, mme tsa mo kenya tsietsing e makatsang;
- a ka fana ka keletso bakeng sa kgetho ya metswalle.

[50]

1.5 **Dikolo tsohle Afrika-Borwa di lokela ho nehelana ka thuto e sa lefelloweng. Dumellana kapa o hanane le sehlooho sena. Moqoqo wa kgang (Argumentative)**

- Moqoqo ona ke wa kgang. Mohlahlobuwa o lokela ho bontsha ntlhakemo ya hae kapa mohopolo oo a sekamelang ka ho wona e leng hore o dumellana kapa o hanana le sehlooho.
- O lokela ho hlalosa lehlakore le ho le ntshetsa pele, mme a le tshehetsa le ho sireletsa ka dintlha tse utlwahalang tse bileng di kgodisa.
- Ntlhakemo ya mongodi e lokela ho hlaka ka nako tsohle.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

Tse dumellanang

- a ka qoqa ka kamoo batho ba kojwana di mahetleng ba ka thusehang kateng ha thuto e ka ba ya mahala;
- a ka qoqa ka kamoo moruo wa naha o ka thuthuhang/holang kateng;
- a ka qoqa ka menyetla ya boikemelo le theho ya mesebetsi tseo batho bohle ba ka bang le tsona;
- a ka hlalosa ka kamoo batho ba ka bang le boiphithelo bo babatsehang mesebetsing ya bona;
- a ka qoqa ka theho ya mesebetsi e ka etsang hore batho ba sa lebele thuso ho tswa mmusong;
- a ka qoqa ka katoloso ya makala a ho ithuta a fapaneng ao batho ba ka a latelang;
- a ka boela a qoqa ka ho fokotseha ha bofuma naheng ena ya rona;
- a ka hlalosa ka kamoo batho ba ka bang le boiphihlelo bo babatsehang ho seo ba se etsang;
- a ka ba a hlalosa hore ho ruteha ke tsela e ntle ya ho fokotsa botlokotsebe;

Tse sa dumellanang

- a ka qoqa ka bothata boo naha e ka bang le bona haholoholo ha ho batlwa batho ba ka sebetsang mesebetsi ya batho ba sa rutehang hakaalo;
- a ka qoqa ka kamoo moruo wa naha o ka phutlamang kateng ha mmuso o lokela ho lefella motho e mong le e mong thuto ya hae;
- a ka qoqa ka kamoo tefo ya basebetsi e ka phahamang kateng ho ba ba tla ba rutehile kaofela, mme hoo ho ka thefula moruo wa naha;
- a ka hlalosa kamoo boikemisetsa ba baithuti bo ka fokotsehang kateng kaha ba tseba hore tjhelete ha e tswa malapeng a bobona/ha ba itefelle.

[50]

1.6 **Tseo ke di hopolang dilemong tseo ke neng ke qala sekolong se phahameng ho fihlela kajeno.** *Moqoqo wa boimamelo/o tebisang maikutlo (Reflective/Narrative)*

Ke moqoqo wa boimamelo kapa oo mongodi a tebisang maikutlo a hae hodima se itseng seo a se nahanisang ka botebo.

Dikahare tse lebelletsweng e ka ba tsena tse latelang:

- mohlahlobuwa a ka qala pele ka ho hlalosa letsatsi la pele leo a neng a fihle sekolong se phahameng ka lona;
- a ka qoqa ka dintho tse ntjha tseo a ileng a ithuta tsona sekolong sena se phahameng;
- a ka qoqa ka matitjhere a matjha ao a ileng a kopana le ona sekolong sena;
- a ka qoqa ka dithuto tse ntjha tseo a qadileng ho ithuta tsona ha a fihla sekolong se phahameng;
- a ka qoqa ka dipapadi tseo a ileng a di kenela sekolong sena se phahameng;
- a ka qoqa ka mokgwa wa tshebetso o fapaneng le wa sekolong sa poraemari oo a ileng a ithuta ona sekolong sena se phahameng;
- a ka phethela ka ho hlalosa hore selemo seo sa pele sekolong seo se ile sa fela jwang.

[50]

1.7 1.7.1– **Setshwantsho:**

- 1.7.2
- Moqoqong ona mohlahlobuwa o boha setshwantsho, mme o iqapela sehlooho ka mohopolo wa sehlooho o qholotswang ke mohopolo wa sehlooho maikutlong a hae.
 - Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela moelelo oo a o fumanang ka setshwantsho.

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

KAROLO YA A: MOQOQO**Ditaelo ho motshwayi:**

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka sehlooho se le SENG FEELA KAROLONG YA A, mme a ngole ka dihlooho TSE PEDI KAROLONG YA B.
- Karolo ka nngwe e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa diruburiki tseo o di fuweng bakeng sa ho tshwaya tema ka nngwe.
- Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa tema ya hae.
- Ha mohlahlobuwa a **tswile lekoteng** nehelanong, etsa tsena tse latelang:
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa tshebediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa sebopeho ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa tema ya hae: Motshwayi a lekole dintlha (mehopolo ya sehlooho le e e tshehetsang) ho bona kamoo e lebisang tlhahisong ya diratswana le tema yohle kateng.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya moqoqo:

Sehella lentswe kapa polelo e fosahetseng mola, o be o bontshe mofuta wa phoso hodima lentswe/polelo ka ho sebedisa matshwao ana a latelang:

- / bakeng sa ho arola mantswa a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arolwa;
- , + bakeng sa ho kopanya mantswa a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
- mn bakeng sa mongolo (*orthography*) o fosahetseng;
- mp bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- mt bakeng sa tshebediso ya matshwao a puo a fosahetseng kapa moo ho hlokehang letshwao la puo;
- p bakeng sa puo e sa sebediswang ka nepo kapa ka tshwanelo/tlwaelo;
- ^ bakeng sa lentswe kapa karolwana ya lentswe e siilweng dipakeng tsa mantswa a mang;
- // bakeng sa ho arola diratswana.
- ← bakeng sa ha mohlahlobuwa a qadile polelo hara mola;
- ↑↓ bakeng sa ha mohlahlobuwa a fetoletse dintlha tsa hae a qadile ka eo a lokelang ho qetella ka yona.

ELA HLOKO:

- Sebedisa ruburiki ena e latelang ka nako tsohle ha o lekanyetsa meqoqo.
- Matshwao a 0–50 a arotswe ho ya ka dikgato tse 5 tsa ditlhaloso tsa phihlello.
- Lekgetheng la Dikahare, Puo le Setaele, tlhaloso e nngwe le e nngwe ya phihlello e arotswe habedi ho hlahisa boemo bo hodimo le boemo bo tlase; boemo bo bong le bo bong bo na le tlhaloso ya bona.
- Lekgetha la Sebopeho lona ha le a arolwa ka bokgoni bo nang le boemo bo hodimo le bo tlase.

SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare le Moralo	30	DM =
Puo le Setaele le Tokiso ya diphoso	15	PST =
Sebopeho	05	Seb =
Matshwao ohle	50	

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – (MATSHWAO A 50) SESOTHO PUO YA LAPENG (HL) - SLKT

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehlang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE LE MORALO Tshekatsheko ya sehloho: tlhophiso ya mehopolole dintlha, kelohlolo ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo Matshwao a: 30	28-30 - nehelano e bontshang kutlwisiso e babatsehlang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang; - mehopolole e bontsha boqhetsese, e phepeta monahano, mme ke e sutsitseng; - e hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang/babatsehlang, mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditse selelekela, mmele le qetelo.	22-24 - nehelano e ralehlang hantle haholo; - mehopolole e tsamaellana le sehlooho ka botlalo, e a kgahlisa mme e na le bopaki ba mehopolole e sutsitseng; - o hlophisitswe hantle haholo ka tsela e ikgethang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditse selelekela, mmele le qetelo.	16-18 - nehelano ke e kgotsofatsang ditlhokeho; - mehopolole e momahane ka tsela e kgotsofatsang le e kgodisang; - o hlophisitswe ka tsela e utlwisisehang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditse selelekela, mmele le qetelo.	10-12 - nehelano e momahane mona le mane; - mehopolole ke e seng ya boiqapelo, mme e sa hlakang; - ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahano ya nehelano.	4-6 - nehelano e tswile lekoteng ho hang; - mehopolole ke e sa tsepamang e dubakaneng; - ha e utlwahale, mme dintlha di a phetakakwa; - ha e a hlophiswa ka tshwanelo le momahano ha e yo.
	25-27 - mosebetsi o tswileng matsoho le ha o haellwa ke dintlha tse ikgethang tsa moqoqo o babatsehlang; - mehopolole ke e sutsitseng mme e bontsha boqhetsese; - o hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditse selelekela, mmele le qetelo.	19-21 - Nehelano e radilweng hantle - mehopolole ke e loketseng, mme e thahasellisang - o hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditse selelekela, mmele le qetelo.	13-15 - nehelano e a kgotsofatsa le ha e sa hlaka mona le mane; - mehopolole e momahane le ho kgodisa ka tsela e mahareng; - ho na le tlhophiso le momahano e itseng ho kenyeditse selelekela, mmele le qetelo.	7-8 - nehelano boholo e tswile lekoteng; - mehopolole ha e a momahane ka tshwanelo, mme e a lahlehisa; - nehelano ha e na bopaki ba tlhophiso le momahano.	0-3 - boiteko ha bo yo ba ho arabela sehlooho; - mehopolole e tswile lekoteng ka ho phetahala, ha e a nepahala; - nehelano ha e a tsepama sehloohong, mme e dubakane.
PUO, SETAELE LE TOKISO YA DIPHOSO Sehlo, rejisetara, setaele, tlontontsw e ke tse lokelang sepheo/tshusumetso le maemo; Kgetho ya mantswe Tshebediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto Matshwao a: 15	14-15 - sehlo, rejisetara, setaele le tlontontsw e di loketse sepheo ka tsela e babatsehlang, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - tshebediso ya hae ya puo e a ikgetha, mme e bontsha boitshemo ka tsela e tsothang - o sebedisitse sehlo se matla, mme e susumetsang ka tsela e ikgethang - o batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto; - o radilwe ka bokgoni bo tsothang.	11-12 - sehlo, rejisetara, setaele le tlontontsw e di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo haholo; - tshebediso ya puo e matla, mme ho sebedisitse sehlo se loketseng ka nako tsohle; - boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa tshebediso ya puo le mopeleto; - o radilwe hantle ka tshwanelo.	8-9 - sehlo, rejisetara, setaele le tlontontsw e di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - tshebediso ya puo ke e loketseng, mme e fetisa moelelo ka tshwanelo; - puo ya bonono ke e loketseng, mme e sebedisitse ka tshwanelo; - sehlo se sebedisitse ka tshwanelo; - o radilwe ka tsela e mahareng feela.	5-6 - sehlo, rejisetara, setaele le tlontontsw e di a lokela sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - puo e sebedisitse feela ka tsela ya motheo; - sehlo mmoho le moelelo o hlahiswang ke tema ke tse sa lokelang - ho sebedisitse tlontontsw e ya motheo feela.	0-3 - puo e sebedisitse ha se e utlwisisehang; - sehlo, rejisetara, setaele le tlontontsw e di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo; - tshebediso ya tlontontsw e haellang haholo hoo nehelano e sa utlwisisehang.
	13 - tshebediso ya puo ke e nepahetseng, mme e susumetsang sehlo sa tema - o batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto; - o radilwe ka bokgoni bo tsothang.	10 - tshebediso ya puo ke e sefutho, mme e loketseng maemo; - sehlo ke se matla, mme se loketseng; - ho na le diphoso tse seng kae tsa puo le tsa mopeleto; - o radilwe hantle.	7 - tshebediso ya puo ke e kgotsofatsang le ha ho na le ho sa tsamaellana mona le mane; - kakaretso sehlo ke se loketseng le ha puo ya bonono e le e haellang.	4 - puo ke ya motheo feela, mme e sebedisitse ka tsela e haellang; - popeho ya dipolele ke e tshwanang e se nang motswako; - tlontontsw e e haella haholo feela.	
SEBOPEHO Makgetha a tema: popeho ya dipolele le kgodiso ya diratswana le bolele bo hlokehang. Matshwao a: 5	5 - kgodiso ya sehlooho ke e babatsehlang; - katoloso ya dintlha ke e ikgethang; - dipolele le diratswana di bopilwe ka tsela e ikgethang.	4 - dintlha ke tse loketseng, mme tse hodisang sehlooho; - momahano e bopilwe ke e supang bokgoni; - dipolele le diratswana di loketse nehelano, mme di fapafapanngwa ka tshwanelo.	3 - dintlha tse loketseng di hodisa sehlooho ka tsela e mahareng; - dipolele le diratswana di bopilwe ka tsela e mahareng; - moqoqo o ntse o hlahisa moelelo.	2 - tse ding tsa dintlha ke tse utlwahalang; - dipolele le diratswana di na le diphoso - moqoqo o a utlwisisela le ha o le diphoso.	0-1 - dintlha tsa bohlokwa di a haella; - dipolele le diratswana tse hlahisitse eng ke tse fosahetseng; - moqoqo ha o na moelelo o lebeletsweng.

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANANO**2.1 Lenanetsamaiso le metsotso ya kopano**

Lenanetsamaiso ke tsebiso ya kopano le tlhahiso ya dintlhakgolo tse tlo tshohlwa kopanong eo. Le thusa ba tlileng kopanong ho tseba sepheo sa seo ba se bitseditsweng, le hore ba tle ba lokisitse diphehiso tse mabapi le dintlhakgolo tsa kopano.

Metsotso ke phutholoho ya lenanetsamaiso le ileng la romellwa batho ba tlileng kopanong. Metsotso e bohlokwa haholo ka ha e thusa ho boloka diphehiso le dintlhakgolo tsa kopano.

Sebopeho:

- Lenanetsamaiso le lokela ho ba le moralo le tlhophiso ya ditaba tse tla tshohlwa kopanong ya mokgatlo.
- Metsotso e lokela ho totobatsa hore kopano e ne e tshwerwe mohla, kae le nako mang.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

Dikahare tse lebelletsweng tsa metsotso ke tse thehilweng hodima lenanetsamaiso mohlala e kaba ona o latelang:

Lenanetsamaiso

- Pulo le kamohelo;
- Tlhomamiso ya seboka/kopano;
- Ba teng le ba siyo;
- Metsotso ya kopano e fetileng;
- Tse tswang metsotsong;
- Ditaba tse ntjha tsa letsatsi leo:
- Maano a ho fedisa tshebediso e mpe ya dithethefatsi;
- Tse akaretsang;
- Kgetho ya letsatsi la kopano e latelang;
- Kwalo ya kopano.

Metsotso ya kopano

Metsotso ya kopano e neng e tshwerwe ka la: **6 Pherekong 2016**. E tshwaretse **holong ya motse ka hora ya 2 thapama**.

Pulo le kamohelo.

Mookamedi wa sepolesa o butse kopano ka thapelo. O tswetse pele ho amohela ditho tse teng, a hlakisa le sepheo sa kopano. A hlalosa ha a na le tshepo ya hore kopano eo e tla fihlella sepheo sa yona.

Tlhomamiso ya seboka/kopano.

Modulasetulo o hlalositse ha ditho tse teng di fana ka monyetla wa hore kopano e ka tswela pele. Kopano e ile ya hlomamiswa le ho nkwa e le molaong.

Ba teng le ba siyo.

Ho tswa kemeding ya setjhaba moetapele o hlahisitse kopotshwarelo ya mongodi le setho sa tlatsetso, tse sa tlo ba teng kopanong ka mabaka a malapa. Ka lehlakoreng la sepolesa ditho di ne di felletse.

Metsotso ya kopano e fetileng.

Modulasetulo o file mme Leutswa e leng mongodi ho bala metsotso ya kopano e fetileng. Ntate Ntaote o tiisitse hore metsotso e amohelwe.

Tse tswang metsotsong.

Monghadi Seokamela o hlalositse ha ntlha ya tshireletso ho kemedi ya setjhaba e se e matlafaditswe jwalo ka ha ho qetuwe kopanong ya mohlang oo.

Ditaba tse ntjha tsa letsatsi leo:

Mabapi le taba ena, mme Hadiyo o tlile le maano a ho kgothaletsa hore bana ba sebedisang dithethefatsi ba bapale e le ho ba kgwesa tshebedisong ya dithethefatsi. Ntate Mohau o ile a ananela taba eo.

Ntate Khaketla o ile a sisinya hore mahlatsipa a kopelwa bodulo setsheng sa tlibollo, a tsebe ho thuswa bothateng ba bona. Taba eo e ile ya ananelwa ke ditho tsohle.

Modulasetulo o hlalositse hore ditsha di lokela ho lefella, le hore tjehele e nngwe e lokela ho bokella e le hore ho tshwarwe bahwebi ba dithethefatsi. O boetse a sisinya hore tjehele e setseng e ka nehwa e le ditlhapiso ho ba phethahaditseng morero oo.

Tse akaretsang

Monghadi Mpatshela o hlalositse ha ho na le dipapadi tse hlophisitsweng ke mmasepala, mme e ka ba monyetla ha ba ka kopelwa ho kenyelletswa ho hlatswa sebae dipapading tseo.

Kgetho ya letsatsi la kopano e latelang

Motshwaramatlotlo o sisintse hore kopano e latelang e be ka la 4 Hlakola 2016 e le hore a kgone ho ithlophisetsa ho tla fana ka tlaleho ya tsa ditjehele. Kopo ya hae e ile ya ananelwa ntle le kganyetso ke ditho.

Kwalo ya kopano

Mme Ntsubise o ile a sisinya hore kopano e kwalwe, a tlatswa ke monghadi Tsubela. Kopano ya kwala ka hora ya 5.

Modulasetulo.....
Mongodi.....

Mohla la
Mohla la.....

[25]

2.2 **Atikele e yang makasineng** **Sebopelo**

- E ba le sehlooho se matla ebile se hohelang mahlo.
- Lebitso la moqolotsi wa ditaba le sebaka seo atikele e ngolletseng teng di ngolwa ka hodima seratswana sa pele.
- E arolwa ka dikholomo tse bopilweng ka diratswana tse kgutshwane.
- Ditaba di hlahiswa ka sebopelo sa phiramiti e shebileng tlase.

Dikahare tse lebelletsweng e ka ba tsena tse latelang:

- mohlahlobuwa a ka bontsha bohlokwa ba ho balla ditlhahlobo tsa makgaolakang;
 - a hlalose mawa a ka sebediswang ke baithuti bakeng sa ho ithutela tlhahlobo tsa makgaolakang;
 - a ka hlalosa ka molemo oo moithuti a ka iketsetsang wona ka ho fokotsa nako ya ho tsamaya le metswalle;
 - a ka hlalosa molemo wa ho balla sebakeng se kgutsitseng se hlwekileng;
 - a qoqe ka molemo wa ho ikwetlisa ka ho ngola;
 - a hlalose molemo wa ho robala nako e lekaneng;
- a hlalose molemo wa ho iketsetsa pakathuto ('timetable') eo a tlang ho e latela ha a ntse a itokisetse ditlhahlobo tsa makgaolakang.

[25]

2.3 **Lengolo la setswalle** **Sebopelo**

- Aterese e nngwe, ya mongodi, mme e ngolwa e qala hodimo bohareng ba leqephe ho tloha tsohong le letshehadi ho ya ho le letona. Ha mohlahlobuwa a ngotse aterese le letsatsi/mohla di arohane kapa di kopane, ho se be le kotlo eo a e fuwang;
- Aterese e ngolwa ka mokgwa wa boloko; ha ho ngolwe matshwao a puo ha ho sebediswa ya seterata empa ha ho sebediswa ya lebokoso la poso ho kenngwa dikgutlo dipakeng ka mokgwa ona: P.O Box;
- Ka mora mohla ho tloha mola, ebe ho tla tumedis; yona e ngolwa ka tsohong le letshehadi, haufi le moo leqephe le qalang. Hlokomela hore ha ho ngolwe letshwao la puo ka mora tumedis;
- Seratswana se selelekelang se lokela ho ba sekgutshwane, mme se omele ditaba kapa se totobatse sepheo sa lengolo;
- Mmele wa lengolo o ahwe ka diratswana tse seng kae; di ka ba tharo kapa ho feta, mme mona ke moo ya ngolang a nontshang taba tsa hae se mabapi le sehlooho sa lengolo;
- Qetelo ya lengolo ke e kgutshwane ka tlwaelo, mme e phethela ditaba;
- Lengolong la setlwaedi ha ho hlokehe hore o ngole sefane sa hao, mme ha o ngolla motswalle o ka nna wa qetella ha monatjana ka tsela eo le bitsanang ka yona mohlala: mokgotsiao, ntjamme jj.

Dikahare tse lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- mohlahlobuwa a ka totobatsa sepheo seo lengolo le ngolang ka sona (ho se amohele memo ya motswalle);
- a lebohe motswalle wa hae ka ho mo memela moketjaneng wa hae wa dikapeso;
- a hlahise mabaka a tla mo sitisa ho iponahatsa moketjaneng;
- a mo lakalletse katleho le mahlohonolo.

[25]

2.4 Raporoto

Raporoto e ngolwa kamora diphuputso tse ileng tsa etswa, kapa ha ho tlalehwa ka ketsahalo e itseng e ileng ya bonwa ka mahlo k.h.r o le paki ya seo o ileng wa se bona ha se etsahala. Mohlala e ka ba o latelang:

Sebopeho sa Raporoto/Tlaleho

- Ditaba kapa dintlha tseo ho tlalehwang mabapi le tsona:
- Mokgwa wa tshebetso;
- Diphumano:
- Diqeto:
- Ditlahiso/Ditshisinyo:

Tlaleho/Raporoto ka maemo a ntlo ya ha Lethuela, 177 Letswapong St, Mankweng.

Raporoto e lebisitswe ho: Sepoleseng sa Mankweng

Sehlooho sa phuputso: Maemo a ntlo ya Lethuela, 177 Letswapong St, Mankweng.

Ditaba kapa dintlha tseo ho tlalehwang mabapi le tsona:

Koloi e thutse mme ya heletsa lebota la ntlo e atereseng ena Nomoro Motlalehi o bone kotsi, a e tlaleha a ba a tiisa hore e tla ba paki ditabeng tseo.

Mokgwa wa tshebetso:

Mofuputsi, e leng Mme TP Moloi, o ile a ya lekola lebota la ntlo e heleditsweng ke koloi ka la 15 Tshitwe 2016.

Baahisane le moo kotsi e hlahileng teng ba ile ba botswa dipotso mabapi le kotsi eo. Mofuputsi o ile a ngola dinoutso/dintlha ka ketelo ya hae.

Diphumano:

- Lebota la ntlo le helehile kaofela ka lehlakoreng le nepaneng le kotsi;
- Mme ya neng a le ka tlong o tswile dikotsi tse tshabehang;
- Mokganni ya thutseng lebota ka koloi o ne a le tlasa tshusumetso ya tahi;
- O ile a hloleha ho laola koloi hukung e nepaneng le ntlo eo a e thutseng.

Diqeto:

- Lebota la ntlo le senyehile haholo;
- Motho ya tswileng kotsi o ntse a le sepetlele.

Ditlahiso/Ditshisinyo:

- Ho lokela ho lokiswe tshenyo yohle;
- Mokganni o tla arabela ditaba pela lekgotla la dinyewe;
- Bohle ba kgannang ba se ke ba sebedisa tahi;
- Balaolasephethephethe ba tiise letsoho mosebetsing wa bona;
- Ba tlolang molao ba iswe ntlwanatshwana nako e telele.

Sikenetjhara ya motlalehi: _____
 Lebitso ka botlalo: _____
 Mohlala: _____

Ba bang bahlahlobuwa ba ka latela mokgwa o latelang wa ho ngola Raporoto/Tlaleho.

O mong mohlala wa Raporoto/Tlaleho

**Mohala: (012) 123 4567
 Fekese: (012) 353 5678**

**P.O. Box 235
 Mamelodi**

TLALEHO YA KOTSI

Sefane sa ya tswileng kotsi:

Mohla la kotsi: Nako:.....

Tlhaloso ya kotsi:.....

Dikgato tse nkuweng ka mora kotsi:.....

(Di)Paki:.....

Pehelo e ngotswe ke:.....
Maemo mosebetsing:.....
Sikenetjhara:..... Mohla la:.....

Dikahare tse ka lebellwang hara tse ding e ka ba tsena tse latelang:

- mohlalobuwa a ka hlahisa dintlha tseo ho tlalehwang ka tsona e leng seo a se boneng se etsahala ha kolo e ne e kgeloha tsela e tjhaisa lebota la ntlo la heleha.
- mohlalobuwa a ka ngola ka se etsahetseng letsatsing leo a latela dihloho tseo a di filweng ka hodimo.
- a ka qoqa ka se susumelleditseng ho etsahaleng ha kotsi.
- o lebelletswe ho ngola ka metjha e ka latelwang ho thibela dikotsi tsa mofuta oo.
- mohlalobuwa a ka etsa ditshisinyo tsa kamoo ho ka thibelwang dikotsi tsa mofuta oo ka teng. Mohlala: Ho etswe ditutudu tse fokotsang lebelo. Ho beha dipitla tsa majwe haufi le matlo a pela tsela kapa dipavementeng.
- a ka qoqa ka tharollo ya dikotsi e ka lebisang ho fokotsweng ha tsona.
- a ka qoqa ka diphumano tse sibollotsweng ke sepolesa ka mora ho tshwarwa ha mokganni.

2.5 Tekolokakaretso

Sepheo ka tekolokakaretso ke ho nehelana ka tlhahisoleseding ka filimi eo a kileng a e boha le ho tsosa thahasello mabapi le yona.

Dikahare tse ka lebellwang hara tse ding e ka ba tsena tse latelang:

- ho lekola ka bokgutshwanyane tikoloho le baphetwa, empa a se ye lolololo haholo;
- ya ngolang tekolokakaretso o na le kgetho ya ho ka nka ntlhakemo e itseng, mme a be a hlahise mohopolo wa hae mabapi le ntlhakemo eo ya hae;
- babadi ba tla nka qeto ya ho ya boha filime kapa tjhe.

[25]**2.6. Inthaviu e ngolwang**

Seratswana sa selelekela e ka ba: Inthaviu pakeng tsa ralebenkele la dijo Ramatheola, le moreki Thabiso. Thabiso o kgutlisa sehlahiswa (mohlala, lebese) seo a sa tswa se reka lebenkeleng ho Ramatheola hobane le senyehile, le tlotswe ke nako ya sona ya thekiso.

Sebopeho

- Lebitso la dibui le ngolwe ka letsohong le letshehadi la leqephe le latelwa ke letshwao la kgutlopedi.
- Selelekela se fana ka tlhahisoleseding e amanang le sepheo sa puisano.
- Mmele o botjwa ke puisano e itshetlehleng ka sehlooho.
- Sehalo e be sa semmuso

Dikahare tse ka lebellwang hara tse ding e ka ba tsena tse latelang:

- mohlahlobuwa a ka hlahisa sepheo sa inthaviu e leng ho kgutliswa ha sehlahiswa se bodileng;
- a ka hlalosa lebaka le etsang hore a kgutlise sehlahiswa seo;
- mohlahlobuwa e mong a ka hlalosa hore o kgutlisa sehlahiswa hobane se fetilwe ke nako ya sona ya thekiso, se phuthetswe ka sephuthwelwa se sa kwalwang ka tshwanelo kapa se bodileng jj;
- ralebenkele a ka tletleba ka hore e ka nna ya ba sehlahiswa ha se a rekwa lebenkeleng la hae;
- moreki a ka batla ho kgutlisetswa tjhelete ya hae, mme ralebenkele yena a batle hore a kgethe sehlahiswa se seng ho e na le hore a mo kgutlisetse tjhelete;
- ralebenkele a ka nka sehlahiswa se kgutlisitsweng, mme a kgutlisa tjhelete ya moreki.

[25]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B:****50****MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA:****100**

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANANO**Ditaelo ho motshwayi:**

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka dihlooho TSE PEDI karolong ena.
- Ha mohlahlobuwa a tswile lekoteng nehelanong etsa tsena tse latelang:
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa tshebediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa sebopelo ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa ditema tsa hae.
Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa tema ya hae: Motshwayi a lekole dintlha (mehopolo ya sehlooho le e e tshehetsang) ho bona kamoo e lebisang tlhahisong ya diratswana le tema yohle kateng.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya tema e telele:

Sehella lentse kapa polelo e fosahetseng mola, o be o bontshe mofuta wa phoso hodima lentse/polelo ka ho sebedisa matshwao ana a latelang.

- / bakeng sa ho arola mantse a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arolwa;
- , + bakeng sa ho kopanya mantse a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
- mn bakeng sa mongolo (*orthography*) o fosahetseng;
- mp bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- mt bakeng sa tshebediso ya matshwao a puo a fosahetseng kapa moo ho hlokehang letshwao la puo;
- p bakeng sa puo e sa sebediswang ka nepo kapa ka tshwanelo/tlwaelo;
- ^ bakeng sa lentse kapa karolwana ya lentse e siilweng dipakeng tsa mantse a mang;
- // bakeng sa ho arola diratswana;
- ← bakeng sa ha mohlahlobuwa a qadile polelo hara mola;
- ↑↓ bakeng sa ha mohlahlobuwa a fetoletse dintlha tsa hae a qadile ka eo a lokelang ho qetella ka yona.

SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare, Moralo le Sebopelo	5	DMS.
Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	10	PST =
Matshwao ohle	25	

RUBURIKIYA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
<p>DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO</p> <p>(Nehelano le mehopollo) Ho rala, ho hlophisa mehopollo. Kelohloko ya maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo</p> <p>MATSHWAO A 15</p>	13–15	10–12	7–9	4–6	0–3
	<p>-Nehelano e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang;</p> <p>-Mehopollo e matla e sutsitseng;</p> <p>-Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema;</p> <p>-Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong;</p> <p>-Mehopollo le dikahare ke tse momahaneng;</p> <p>-Dintlha tsohle di tshehetsa sehlooho, mme di hlahositswe ka botebo;</p> <p>-Sebopeho ke se nepahetseng.</p>	<p>-Nehelano e ntle haholo e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema;</p> <p>-Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong;</p> <p>-Mehopollo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlahositsweng ka botebo, mme dintlha di tshehetsa sehlooho;</p> <p>-Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa.</p>	<p>-Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema;</p> <p>-Nehelano ha e a tsepama sehloohong ka ho phethahala ho na le ho kgera ho itseng;</p> <p>-Mehopollo le dikahare di na le momahano e amoheleng;</p> <p>-Ke dintlha tse itseng feela tse tshehetsang sehlooho;</p> <p>-Ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le diphoso tse itseng.</p>	<p>-Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema;</p> <p>-Nehelano e na le tsepamo e itseng feela sehloohong empa e a kgera;</p> <p>-Mehopollo le dikahare ha se ka mehla di momahaneng;</p> <p>-Sehlooho se tshehetswa ke dintlha tse itseng feela;</p> <p>-Sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo.</p>	<p>-Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema;</p> <p>-Moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo;</p> <p>-Mehopollo le dikahare ha di na momahano;</p> <p>-Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshehetsang sehlooho;</p> <p>-Ha ho na boiteko bo entsweng ho sebedisa sebopeho se nepahetseng.</p>
<p>PUO, SETAELE LE TOKISO YA DIPHOSO</p> <p>Sehalo rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo. Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswa, matshwao a puo le mopeleto</p> <p>MATSHWAO A 10</p>	9–10	7–8	5–6	3–4	0–2
	<p>-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo;</p> <p>-Tshebediso ya puo e nepahetse e bile e bopehile hantle;</p> <p>-Nehelano ha e na diphoso.</p>	<p>-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo;</p> <p>-Ka kakaretso tshebediso ya puo ke e nepahetseng e bileng e bopehile hantle;</p> <p>-Tshebediso ya tlotlontswe e ntle haholo;</p> <p>-Nehelano boholo ha e na diphoso.</p>	<p>-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo;</p> <p>-Nehelano e na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo;</p> <p>-Tshebediso ya tlotlontswe ke e lekaneng;</p> <p>-Diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo.</p>	<p>-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle;</p> <p>-Tshebediso ya puo e fosahetse e bile e tletse diphoso tse ngata;</p> <p>-Tshebediso e seng kae ya tlotlontswe;</p> <p>-Moelelo o nyotobeditswe.</p>	<p>-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo;</p> <p>-Nehelano e tletse diphoso e dubakane;</p> <p>-Tlotlontswe ha e dumellane le maemo;</p> <p>-Moelelo o nyotobeditswe haholo.</p>